

Патуга О. С. Пільги як інструмент податкового регулювання, що має соціально-економічну спрямованість / Міжнародна практика соціально-економічного розвитку країни: проблеми та перспективи: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 18-19 грудня 2015 р.). У 2-х частинах. – К. : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. – Ч. 2. – С. 92-94.

Патуга О. С.

студентка

Науковий керівник: **Цимбалюк І. О.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та оподаткування

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки м. Луцьк, Україна

ПІЛЬГИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЩО МАЄ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ СПРЯМОВАНІСТЬ

Податкове регулювання на сьогодні є необхідною умовою зміцнення та розвитку податкової системи країни. Наявний світовий досвід свідчить про необхідність державного впливу на економіку, яка зумовлена неспроможністю суто ринкових механізмів вирішити найгостріші економічні та соціальні проблеми та забезпечити гарантії соціально-економічних прав людини. На сьогодні саме податкова система є основою механізму державного регулювання економіки та одним із найважливіших ринкових регуляторів соціально-економічних процесів.

Основу податкової системи будь-якої країни становлять податки, збори та інші обов'язкові платежі. Відповідно до Податкового кодексу України податок – це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податків відповідно до цього Кодексу [1]. Слід зазначити, що вони є одним з найдавніших фінансових інструментів будь-якої економічної системи світу.

На сьогодні регулюючий вплив податків у суспільстві та економіці має багатогранний характер. Податкове регулювання є одним з елементів податкового механізму та передбачає свідоме використання податків як системи стимулів і стримувань поведінки економічних суб'єктів для зміни структури економіки. З точки зору Г. Старостенка, податкове регулювання полягає в перерозподілі державними органами доходів та фінансових ресурсів з метою забезпечення грошовими коштами й фінансовими ресурсами тих осіб, організацій, установ, галузей, секторів і сфер економіки, у яких існує доцільна, суспільно визнана потреба в ресурсах, але вони не в змозі забезпечити її з власних джерел [2, с. 186].

Варто зазначити, що цільова спрямованість податкового регулювання, як гнучкого методу державного регулювання, залежить від конкретних соціально-економічних умов. Його застосування спрямоване на досягнення стратегічних та основоположних цілей соціально-економічної системи, які, зазвичай, не можуть бути отримані в тому ж періоді, в якому реалізується регулювальний вплив. До них належать, наприклад, заходи податкової політики, спрямовані на детінізацію економіки й легалізацію об'єктів оподаткування, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів господарської діяльності, тощо [3, с. 93].

Основними завданнями податкового регулювання є: формування централізованих бюджетних та позабюджетних фондів шляхом мобілізації податкових надходжень;

складання програм (короткострокових і довгострокових) надходження податків; розробка принципів формування та обліку бази оподаткування; здійснення контролю над податковими надходженнями; забезпечення дотримання податкового законодавства, а також формування сприятливих умов для соціально-економічного розвитку держави.

В системі податкових інструментів регулювання соціально-економічних процесів важливу роль відіграють податкові пільги. За економічною суттю, надання податкових пільг є формою державного регулювання соціально-економічного розвитку держави, системного внутрішнього перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами господарювання. У сучасних умовах об'єктивною необхідністю є запровадження пільгових податкових режимів, а їх раціональне використання перетворює податкові пільги на ефективний інструмент стимулювання соціально-економічних процесів.

Недостатня ефективність системи податкового регулювання в Україні спричинена такими проблемами: високий рівень оподаткування трудових доходів, корупція в органах фіскальної служби; обтяжливе податкове адміністрування; складне та заплутане податкове законодавство; високий рівень оподаткування; нестабільність податкового законодавства тощо. Слід зазначити, що система податкового регулювання в Україні має досить низьку соціальну спрямованість, в основному спрямованість фіскальна.

Безпосередньо соціальну спрямованість несуть податкові пільги, які надають право на повне або часткове звільнення від оподаткування [4, с. 23]. Дані пільги використовують безпосередньо з метою соціальної підтримки та пом'якшення соціальної нерівності [3, с. 92]. За рахунок такого заходу держава здійснює вплив на формування певних параметрів соціально-економічної системи, забезпечуючи найбільш важливі соціальні інтереси соціальних суб'єктів. Відповідно до ст. 30 Податкового кодексу України податкова пільга – передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку і збору, сплата ним податку і збору в меншому розмірі [1]. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Слід зазначити, що в Україні застосування податкових пільг, як заходу, що має соціально-економічне спрямування, має ряд недоліків. Так запровадження пільг створює переваги для одних видів економічної діяльності перед іншими, впливаючи тим самим на відносні ціни; призводить до ускладнення податкового законодавства; зумовлює нерівномірний розподіл податкового тягаря і посилює несправедливість в оподаткуванні; сприяє ухиленню від сплати податків [5, с. 232]. На нашу думку, застосування податкових пільг в податковій системі України є необхідним для підтримання соціальної рівності, проте, слід здійснювати контроль за їх цільовим використанням та недопущенням використання суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують такі пільги або спрощені режими оподаткування, у схемах мінімізації сплати податків.

Таким чином, ефективне податкове регулювання в Україні за допомогою податкових пільг потребує серйозного наукового обґрунтування з позиції системного підходу доцільності їх застосування в кожному конкретному випадку, а також оцінки ефективності досягнення поставлених цілей за допомогою різних варіантів надання податкових пільг та в поєднанні з іншими інструментами державного регулювання.

Важливим інструментом податкового регулювання також є рівень податкового навантаження в країні. Оптимальність рівня податкового навантаження має визначатися економічними умовами розвитку та складовими системи державного управління, а також тим, як ефективно використовуються податкові надходження при перерозподілі державного бюджету для задоволення соціально-економічних потреб суспільства [6, с. 115].

Отже, основним інструментом податкового регулювання, який має соціально-економічну спрямованість є податкові пільги, проте їх застосування в Україні є дещо суперечливим, для їх ефективного використання необхідно додатково розробити механізм контролю за їх застосуванням, включивши відповідні процедури у систему адміністрування податків. Доцільно мінімізувати перелік податкових пільг, а також впорядкувати діючі пільги, що надаються за галузевою та професійною ознаками, з метою вирівнювання податкового навантаження за видами економічної діяльності.

Література:

1. Податковий кодекс України : від 02 грудня 2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Старостенко Г.Г. Національна економіка / Г.Г. Старостенко. – К. : Либідь, 2010. – 346 с.
3. Лебедзевич Я.В. Теорії походження податків / Я.В. Лебедзевич // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2006. – № 3(6). – С. 88–99.
4. Паєнтко Т. Шляхи оптимізації пільг у системі оподаткування доходів з урахуванням світового досвіду / Т. Паєнтко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2004. – № 4 – С. 18–24.
5. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду : монографія / А.М. Соколовська, Т.І. Єфименко, І.О. Луніна та ін. – К. : НДФІ, 2013. – 320 с.
6. Цимбалюк І.О. Особливості визначення податкового навантаження на рівні держави та регіону / І.О. Цимбалюк, О.О. Міщанчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(2). – С. 101–106. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchnu_ekon_2014_3\(2\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchnu_ekon_2014_3(2)_23.pdf).